

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania R. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
o odpowiedzialność członka zarządu za składki na ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 lutego 2020 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 sierpnia 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2018 r., oddalił apelację R. M. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 9 sierpnia 2017 r. oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W. z dnia 11 grudnia 2015 r., w której stwierdzono, że R. M. jako prezes zarządu Zakładu Usług [...] N. Sp. z o. o. z siedzibą w W. ponosi odpowiedzialność solidarnie ze spółką za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okresy w niej wskazane.

W sprawie ustalono, że Uchwałą nr [...] /2010 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Sp. z o. o. Zakład Usług [...] N. z dnia 9 lutego 2010 r. na Prezesa Zarządu spółki z dniem 10 lutego 2010 r. powołano R. M. . W czasie pełnienia przez niego tej funkcji, zarząd spółki był jednoosobowy. W dniu 5 grudnia 2014 r. R. M. działający jako Prezes Zarządu Zakładu Usług [...] N. Sp. z o.o. z

siedzibą w W. złożył w Sądzie Rejonowym w W. wniosek o ogłoszenie upadłości spółki obejmującej likwidację majątku upadłego. Postanowieniem z dnia 17 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy w W. oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości Zakładu Usług [...] N. Sp. z o.o. z siedzibą w W. . Należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za styczeń 2010 r. były wymagalne od dnia 15 lutego 2010 r.

W stosunku do Zakładu Usług [...] N. Sp. z o.o. z siedzibą w W. wdrożone zostało przez Dyrektora[...]Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w W. postępowanie egzekucyjne celem przymusowego ściągnięcia zadłużenia. Prowadzone przeciwko spółce postępowanie egzekucyjne nie ujawniło żadnych nieruchomości, ruchomości o wartości handlowej, dochodów ani innych wierzytelności, do których można byłoby skierować egzekucję należności składkowych. Sąd wskazał, że podstawy odpowiedzialności odwołującego się jako Prezesa Zarządu spółki Zakład Usług [...] N. Sp. z o.o. z siedzibą w W. należy upatrywać w treści art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 201 ze zm., dalej jako Ordynacja podatkowa) w powiązaniu z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm., dalej ustawa systemowa). Zdaniem Sądu, odwołujący nie wskazał przy tym żadnego mienia spółki, z którego egzekucja umożliwiłaby zaspokojenie zaległości składkowych i tym samym nie wykazał, by w jego przypadku spełniona została przesłanka, o której mowa w art. 116 § 1 pkt 2 Ordynacji podatkowej, która pozwalałaby zwolnić go od odpowiedzialności za zobowiązania spółki wobec ZUS. Odwołujący się nie wykazał również, aby we właściwym czasie zgłosił wniosek o ogłoszenie upadłości. Zgłoszony bowiem przez niego w końcu 2014 r. wniosek o ogłoszenie upadłości spółki został oddalony, gdyż spółka znajdowała się w tak fatalnej sytuacji finansowej, że jej majątek nie wystarczał na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. Zdaniem Sądu, nie można zatem uznać, by złożenie przez odwołującego się wniosku o ogłoszenie upadłości spółki dopiero w roku 2014 r. nastąpiło we właściwym czasie. Twierdzenia odwołującego się, że nie miał świadomości co do kondycji finansowej spółki, Sąd ocenił jako całkowicie

gołosłowne i pozostające w sprzeczności z dokumentacją spółki składaną do KRS. Zbyt późne złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki było zatem zawinione przez odwołującego się.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając apelację R. M., wskazał, że spór w przedmiotowej sprawie sprowadza się do ustalenia czy zaskarżoną decyzją pozwany prawidłowo orzekł, że R. M. ponosi odpowiedzialność za zobowiązania Zakładu Usług [...] N. Sp. z o.o. z siedzibą w W. solidarnie ze spółką z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń wraz z odsetkami oraz kosztami egzekucji w łącznej kwocie 481.121,18 zł, które stały się wymagalne w okresie, kiedy pełnił funkcję Prezesa Zarządu spółki. Jednocześnie w chwili obejmowania stanowiska Prezesa zarządu posiadał on wiedzę o złej kondycji finansowej spółki. W kolejnych latach podpisywał zaś bilanse spółki, z których ewidentnie wynikało jej rosnące zadłużenie.

Sąd ten przyjął, że prawną przesłanką odpowiedzialności osób trzecich jest więc nie tylko konieczność wdrożenia przymusowego wykonania zobowiązania podatkowego (składkowego) - wobec faktu, że nie nastąpiła jego dobrowolna realizacja - lecz także stwierdzenie, że tego rodzaju realizacja zobowiązania w stosunku do podatnika (płatnika) nie daje gwarancji pełnego wykonania zobowiązania składkowego i zachodzi konieczność wydania orzeczenia o odpowiedzialności podatkowej (składkowej) osób trzecich.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik skarżącego, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. W podstawach skargi wskazano na naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest art. 107 § 1, § 2 pkt 2 i 4, art. 116, art. 122, art. 187 § 1, oraz art. 191 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i art. 32 ustawy systemowej oraz art. 293 § 2 k.s.h.

Podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, stanowi występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polegające na ustaleniu, czy skarżący ponosi odpowiedzialność solidarnie ze spółką za zobowiązania spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za wskazane w decyzji organu rentowego okresy wraz z odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień 11 grudnia 2015 r. oraz kosztami egzekucji w łącznej kwocie 481.121,18 zł?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. chodzi o zagadnienie prawne obejmujące poważną wątpliwość prawną, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie sądowym, którego wyjaśnienie jest potrzebne do rozstrzygnięcia danej sprawy. Skarżący, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, powinien sformułować to zagadnienie, wskazać na wyłaniające się poważne wątpliwości interpretacyjne, przytoczyć argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen i wykazać, że wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia będzie miało znaczenie zarówno dla praktyki sądowej, jak i dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej. Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym.

Skarżący nie sprostął powyższym wymogom, tym samym skarga kasacyjna nie może być przyjęta do merytorycznego rozpoznania. Skarżący podał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i potrzeba wyjaśnienia: czy skarżący ponosi odpowiedzialność solidarnie ze spółką za zobowiązania spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za wskazane w decyzji organu rentowego okresy wraz z odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień 11 grudnia 2015 r. oraz kosztami egzekucji w łącznej kwocie 481.121,18 zł?

Odpowiedzialność osób trzecich za zaległości składkowe (art. 107 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i art. 32 ustawy systemowej) jest odpowiedzialnością za cudzy dług, uzależnioną od istnienia zobowiązania składkowego płatnika składek (spółki), co powoduje, że ma ona charakter akcesoryjny, następczy, gwarancyjny i subsydiarny. Odpowiedzialność ta powstaje na mocy konstytutywnej decyzji o odpowiedzialności podatkowej osób trzecich (art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i art. 32 ustawy systemowej), tworzącej nowe stosunki pod względem podmiotowym i przedmiotowym. Podmiotem tych stosunków są osoby trzecie, a przedmiotem - odpowiedzialność, która nie odnosi się do obowiązku świadczenia dłużnika składkowego, lecz dotyczy pokrycia długu. Odpowiedzialność osób trzecich została wprowadzona w interesie

wierzycieli spółki, w tym wierzyciela składkowego (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych), a jej funkcją jest ułatwienie zaspokojenia roszczeń zagrożonych niewypłacalnością dłużnika (spółki), przez poszerzenie kręgu podmiotów, od których wierzyciel składkowy może dochodzić zaspokojenia należności (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2009 r., I UZP 3/09, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 13). Odpowiedzialność osoby trzeciej za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych powstaje na mocy decyzji ustalającej te zobowiązania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2006 r., I UK 126/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 331).

I tak też było w sprawie. Wydanie decyzji o przeniesieniu odpowiedzialności na osobę trzecią (członka zarządu) ma charakter konstytutywny. Powoduje przypisanie osobie odpowiedzialności za „cudzy dług”. Tego rodzaju sankcja może mieć miejsce w ściśle określonych przypadkach (*vide* art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej). Zatem rolą organu rentowego, a następnie sądu powszechnego, jest zweryfikowanie czy ziściły się przesłanki tej odpowiedzialności. Spór zatem w tym momencie koncentruje się na podstawach materialnoprawnych i tak było w analizowanej sprawie. Można stwierdzić, że głównym celem postępowania sądowego jest odpowiedź na pytanie, czy w konkretnym stanie faktycznym ziściły się przesłanki z art. 116 Ordynacji podatkowej. Wyjaśnienie tego aspektu przez sąd powszechny ma walor prewencyjny, ujawniający okoliczności w jakich może powstać odpowiedzialność (albo nie) członka zarządu, niezależnie od tego, czy tego rodzaju postępowanie finalnie przysporzy wierzycielowi konkretne korzyści materialne. Nie można przecież pomijać, że dana sprawa dotyczy przeniesienia odpowiedzialności na inny podmiot. Przeto koncentruje się wokół kwestii związanych z konwersją długu, jaki istniał w danym momencie. Przedmiotem postępowania w tych sprawach są wyłącznie kwestie związane z odpowiedzialnością osoby trzeciej, a celem - wydanie decyzji, o której mowa w art. 108 Ordynacji podatkowej. Innymi słowy, postępowanie administracyjne skierowane do osoby trzeciej dotyczy dochodzenia należnych składek, a nie ustalenia samej zaległości składkowej płatnika i jej wysokości. Decyzja o odpowiedzialności

składkowej osoby trzeciej jest bowiem odrębna w stosunku do decyzji wymierzającej składki płatnikowi. W konsekwencji, w postępowaniu w sprawach dotyczących odpowiedzialności osoby trzeciej nie może ona kwestionować wcześniejszych ustaleń, dokonanych przez organ rentowy w toku postępowania administracyjnego wobec płatnika, zakończonego wydaniem decyzji stwierdzającej istnienie zaległości składkowej i jej wysokość. Przyjęcie odmiennej wykładni przepisów niweczyłoby sens instytucji odpowiedzialności osoby trzeciej za zobowiązania podatkowe czy składkowe podatników (płatników składek), gdyż zamiast chronić interesy wierzyciela podatkowego (składkowego) przez poszerzenie kręgu podmiotów, od których może on dochodzić zaspokojenia należności, w rzeczywistości ochronę tę osłabiałoby (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 maja 2016 r., II UK 246/15, LEX nr 2071116).

Stwierdzenie odpowiedzialności członka zarządu spółki za zaległości składkowe z mocy prawa powoduje powstanie jego solidarnej odpowiedzialności ze spółką (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2009 r., I UZP 3/09, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 13 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2016 r., I UK 214/15, LEX nr 2112304).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.